

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

de Nationale ombudsman
Postbus 93122
2509 AC Den Haag

**Directie Arbeidszaken
Publieke Sector**
Afdeling Arbeidsrecht,
Integriteit en
Kennismangement

Schedeldoekshaven 200
2511 EZ Den Haag

Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

Kenmerk
2012-0000372378

Uw Kenmerk
2009 09621 006

Datum 29 juni 2012
Betreft Uw brief van 10 mei 2012

Geachte heer Brenninkmeijer,

Dank voor uw brief van 10 mei jl. waarin u reflecteert op de zaak van twee klokkenluiders die zich tot u hebben gewend. Het gaat om de zaak van de heren De Wit en Laarman. Hun ervaringen kunnen volgens u symbool staan voor de ervaringen van veel klokkenluiders bij de overheid. U wijst in dat kader nogmaals op de noodzaak van verbetering van de positie van klokkenluiders en op de noodzaak om oog te hebben voor de mens achter de melder.

Het doel van de door u uitgevoerde reflectie is om antwoord te krijgen op de vraag of er in het licht van de behoorlijkheid wellicht zaken beter of anders opgepakt hadden kunnen worden en om te bezien wat er te leren valt uit deze zaken. Hieronder ga ik, mede namens de Minister van Infrastructuur en Milieu in op de door u aan de hand van een aantal behoorlijkheidsvereisten gemaakte opmerkingen en gestelde vragen, indachtig de noodzaak om oog te hebben voor de mens achter de melder.

1. Luisteren naar de burger

“Hebben VROM en de Commissie Integriteit Rijksoverheid (in 2003/2004) de melding van verzoekers voldoende serieus genomen?”

De interne melding van de heren De Wit en Laarman in januari 1998 heeft ertoe geleid dat vanuit de Centrale Directie Personele Zaken van het ministerie van VROM destijds onderzoek is verricht naar de activiteiten en gedragingen van de directeur Dienst Recherchezaken. Het resultaat daarvan is ten slotte geweest dat aan de directeur met ingang van 1 december 1998 eervol ontslag is verleend op grond van artikel 99 ARAR.

De Commissie integriteit rijksoverheid heeft naar aanleiding van de meldingen door de heren De Wit en Laarman tweemaal onderzoek verricht en advies uitgebracht aan de toenmalige Minister van VROM. In het advies van 21 juli 2004 heeft de commissie overwogen dat het ministerie door de beëindiging van het dienstverband van de directeur Dienst Recherchezaken op basis van artikel 99 ARAR enerzijds mogelijk langdurige procedures en negatieve externe publiciteit heeft kunnen voorkomen, maar dat dit eervol ontslag anderzijds welhaast tot verwondering, onbegrip en onrust bij de medewerkers van de Dienst Recherchezaken heeft moeten leiden. De commissie stelt vast dat is nagelaten om de medewerkers van de Dienst Recherchezaken hierover

adequaat te informeren. Ook in het tweede advies van 10 januari 2005 komt de commissie tot dezelfde conclusie. Uit de onderzoeken van de commissie valt op te maken dat VROM op het vlak van communicatie steken heeft laten vallen. Een en ander is uit het oogpunt van goed werkgeverschap als minder gelukkig aangemerkt.

Datum
29 juni 2012
Kenmerk
2012-0000372378

“Voor zover het gaat om rechtsbescherming heeft de Commissie Integriteit Rijksoverheid de heren De Wit en Laarman verwezen naar bezwaar- en beroepsprocedures. Heeft in dat licht gezien de Commissie de melding voldoende serieus genomen?”

De Commissie Integriteit Rijksoverheid heeft zowel ten aanzien van de heer Laarman als ten aanzien van de heer De Wit overwogen dat vanzelfsprekend acht dient te worden geslagen op de in de klokkenluidersregeling opgenomen rechtsbescherming. Zij heeft hierbij verwezen naar de weg van bezwaar en beroep. Daarna hield de bemoeienis van de commissie op. Feit is dat de Commissie integriteit overheid niet de bevoegdheid heeft om de rechtsbescherming verder af te dwingen. Dit is een belangrijk punt dat nadere aandacht behoeft. Ik wil bezien in hoeverre het mogelijk is dat de Commissie integriteit overheid binnen het kader van de huidige verbeterde regelgeving in toekomstige zaken na advisering als het ware ‘over de schouder van de klokkenluider kan blijven meekijken’ naar het verdere verloop en op die manier mede kan ‘waken’ over de rechtsbescherming van betrokkene (‘vreemde ogen dwingen’).¹ Binnenkort zal een nieuw samengestelde Commissie integriteit overheid aantreden. Ik zal dit punt nadrukkelijk onder de aandacht van de nieuwe commissie brengen. Overigens mag ik in dit verband ook wijzen op het Adviespunt Klokkenluiders voor de private en publieke sector dat op 1 oktober a.s. van start gaat. Deze onafhankelijke instantie zal (potentiële) klokkenluiders adviseren ten aanzien van de door hen te bewandelen weg en ondersteuning bieden bij mogelijke vervolgstappen.

2. Betrouwbaarheid

U wijst erop dat de toezegging door VROM waarbij de heren De Wit en Laarman naar een hogere schaal zouden worden bevorderd weliswaar gestand is gedaan, maar dat achteraf bleek dat alle collega’s met dezelfde functie ook werden bevorderd naar dezelfde schaal wegens opwaardering van hun werk.

De heren De Wit en Laarman, wier functie werd bezoldigd volgens schaal 9, zijn in mei 2000 met terugwerkende kracht tot 1 oktober 1997, respectievelijk 1 juni 1999 in schaal 10 geplaatst. Zeer kort daarna zijn alle rechercheurs in schaal 9 bevorderd naar schaal 10. De bevordering van de andere rechercheurs was de uitkomst van een eerder in gang gezet functiewaarderingstraject. In tegenstelling tot de overige rechercheurs zijn de heren De Wit en Laarman *met terugwerkende kracht* bevorderd. Zij verkeerden daardoor in een financieel gunstiger positie dan hun collega-rechercheurs. Het positieve financiële effect van de toezegging is per saldo bescheiden geweest.

U stelt de vraag of de overheid de toezegging dat de heren De Wit en Laarman op geen enkele wijze nadeel mochten ondervinden van hun activiteiten en dat hun rechtspositie gewaarborgd zou blijven, is nagekomen. VROM heeft steeds geprobeerd om met de heren De Wit en Laarman tot een passende oplossing te komen. Niet alles is daarbij goed verlopen. Uiteindelijk heeft dit helaas toch geresulteerd in een eervol ontslag op basis van artikel 99 van het Algemeen Rijksambtenarenreglement. De Centrale Raad van Beroep heeft in de

¹ O.a. *Besluit melden vermoeden van mistand bij Rijk en Politie, Stb. 2009, 572*

beide zaken een oordeel gegeven over de door de toenmalige minister van VROM getroffen voorzieningen rondom het ontslag. De Raad heeft zowel in de zaak van de heer De Wit als in die van de heer Laarman geoordeeld dat die voorzieningen alles overziende niet onredelijk waren te achten².

Datum
29 juni 2012
Kenmerk
2012-0000372378

3. De-escalatie

“Had het anders gekund? Heeft VROM voldoende getracht escalatie te voorkomen of te beperken? Is er in het hele proces gebruik gemaakt van middelen als mediation of bemiddeling?”

Destijds heeft de toenmalige minister van VROM gepoogd om escalatie te voorkomen en in een persoonlijk gesprek aangegeven dat de heren De Wit en Laarman te goeder trouw, integer en naar behoren hebben gehandeld. Dit is ook naar buiten toe (schriftelijk) kenbaar gemaakt. Er is aldus sprake geweest van een vorm van rehabilitatie.

4. Open en duidelijke communicatie

Over de detachering van De Wit per 1 mei 2002 is met hem tevoren geen overleg gepleegd. Hij is er bij brief van 17 april 2002 slechts van op de hoogte gesteld dat hij per 1 mei zou worden gedetacheerd.

U wijst op de norm van open en duidelijke communicatie en vraagt of daaraan in dit geval is voldaan.

Het antwoord luidt dat daarop inderdaad nogal wat valt af te dingen. De Centrale Raad van Beroep heeft in zijn uitspraak van 14 december 2006 hierover o.a. het volgende overwogen³:

‘Daar waar de heer De Wit na een afwezigheid van bijna één jaar moest re-integreren, had van de minister een zorgvuldige voorbereiding en een goede communicatie met de heer De Wit mogen worden verwacht. Dit klemt te meer nu de detachering zag op lager ingeschaalde werkzaamheden en bekend mocht worden verondersteld dat dit voor de heer De Wit moeilijk zou zijn. Daaraan heeft het ontbroken. Over de detachering is met de heer De Wit tevoren geen overleg gepleegd; hij is er bij brief van 17 april 2002 slechts van op de hoogte gesteld dat hij per 1 mei 2002 zou worden gedetacheerd. Op 1 mei 2002 is hem gemeld dat van leidinggevende of coördinerende taken geen sprake zou zijn. De Raad acht deze gang van zaken weinig zorgvuldig’.

5. Fatsoenlijke bejegening

De heren De Wit en Laarman hebben destijds besloten om hun vermoedens van een misstand te melden en – ik deel uw opvatting - dat vergt moed. Dat deze duik in het diepe ten slotte heeft geleid tot (rechtmatig) ontslag wegens verstoorde verhoudingen is een uitkomst die tot nadenken stemt. Ik realiseer mij dat er meer is dan een juridische werkelijkheid. De overheidswerkgever moet bereid zijn altijd kritisch naar eigen handelen te kijken en daarbij het grote belang van eigenschappen zoals empathie, inlevingsvermogen, het vermogen om open en helder te communiceren en de menselijke maat niet uit het oog verliezen. Fatsoenlijke bejegening behoort hierbij voorop te staan.

² CRvB 14 december 2006, nr. 04/7352 AW en CRvB 14 december 2006, nrs. 05/1978 AW, 05/2020 AW, 05/6988 AW, 05/7247 AW

³ rechtsoverweging 4.5.4.

Onder dankzegging voor uw reflectie spreek ik de hoop uit dat we situaties als deze in de toekomst zullen kunnen voorkomen. Sinds de evaluatie van de klokkenluidersregelingen in de publieke sector in 2008 zijn er al diverse maatregelen genomen om de positie van klokkenluiders te verbeteren, zoals aanpassingen in klokkenluidersregelingen van de sectoren Rijk, Politie en Defensie en het binnenkort operationeel worden van het onafhankelijke Adviespunt Klokkenluiders. Ook zal binnenkort een nieuw samengestelde Commissie integriteit overheid aantreden.

Datum

29 juni 2012

Kenmerk

2012-0000372378

Hoogachtend,
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Mevrouw mr. drs. J.W.E. Spies